

ΤΜΗΜΑ ΕΒΔΟΜΟ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, την 1^η Μαρτίου 2022, με την ακόλουθη σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Εβδόμου Τμήματος, Αργυρώ Μαυρομάτη και Ιωάννης Καλακίκος, Σύμβουλοι, Ευαγγελία Πασπάτη και Ιωάννης Νταλαχάνης (εισηγητής), Πάρεδροι που μετέχουν με συμβουλευτική γνώμη.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ιωάννης Κάρκαλης, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας.

Γραμματέας: Πελαγία Κρητικού, Προϊσταμένη Τμήματος, δικαστική υπάλληλος με βαθμό Α΄.

Για να αποφασίσει σχετικά με την από 14.2.2022 (ΑΒΔ:)
προσφυγή:

του Ελληνικού Δημοσίου (Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών / Ειδική Υπηρεσία Δημοσίων Έργων Κατασκευής Υδραυλικών και Λιμενικών Υποδομών), που εκπροσωπείται νόμιμα από τους Υπουργούς Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών, οι οποίοι παραστάθηκαν διά των Παρέδρων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Βασιλικής Παπαγιαννοπούλου και Στελιανής Κουστουμπάρδη, αντίστοιχα.

Για την ανάκληση της Πράξης του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Υπέρ του προσφεύγοντος και κατά του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης παρεμβαίνει η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «.....
.....», που εδρεύει στον (οδός
..... αριθ.), η οποία παραστάθηκε διά της πληρεξουσίας δικηγόρου της Δήμητρας Λιαροστάθη (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 28141).

Κατά τη συνεδρίαση το Δικαστήριο άκουσε:

Τις δικαστικές πληρεξούσιες του προσφεύγοντος, οι οποίες ζήτησαν να γίνει δεκτή η προσφυγή.

Την πληρεξούσια δικηγόρο της παρεμβαίνουσας, η οποία ζήτησε να γίνει δεκτή η προσφυγή ανάκλησης και η υπέρ αυτής παρέμβαση.

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας, ο οποίος πρότεινε, ομοίως, να γίνει δεκτή η προσφυγή.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη εξ αποστάσεως κατ' άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με την παρουσία όλων των ανωτέρω μελών του.

Αφού άκουσε την εισήγηση του Παρέδρου Ιωάννη Νταλαχάνη

Μελέτησε τα στοιχεία του φακέλου

Σκέφθηκε σύμφωνα με τον νόμο και αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Για την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (βλ. άρθρα 335 παρ. 1, 336 παρ. 1 και 308 παρ. 3 του ν. 4700/2020, Α'127).

2. Με την υπό κρίση προσφυγή, όπως αυτή αναπτύσσεται με το από 3.3.2022 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, ζητείται η ανάκληση της πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία κρίθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης μεταξύ του προσφεύγοντος και της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «.....», συμβατικού τιμήματος 6.297.157,89 ευρώ, για την εκτέλεση του έργου «Κατασκευή 2^{ου} κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από φρεάτιο Ν50 έως Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ.)».

3. Η ως άνω προσφυγή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και κατά τα λοιπά νομοτύπως. Συνεπώς, πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητα των προβαλλόμενων με αυτή λόγων.

4. Παραδεκτός και με προφανές έννομο συμφέρον παρεμβαίνει, με το από 24.2.2022 δικόγραφο παρέμβασης, υπέρ της παραδοχής της προσφυγής ανάκλησης

και κατά του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης η εταιρεία «.....
.....», η δε παρέμβαση αυτή πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω.

5. Η σύναψη της ελεγχόμενης 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 156 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ» (Α' 147), καθόσον αυτές αναπτύσσουν άμεση ισχύ και εφαρμόζονται και στις συμπληρωματικές συμβάσεις που συνάπτονται μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016, ακόμα και εάν το αντικείμενο των αρχικών συμβάσεων είχε δημοπρατηθεί υπό το προηγούμενο καθεστώς του κυρωθέντος με τον ν. 3669/2008 Κώδικα Δημοσίων Έργων (βλ. αποφ. 527/2020, 1644/2020 Τμ. Μειζ. Επτ. Σύνθ., 392/2022 Έβδ. Τμ. ΕλΣυν., πρβλ. απόφ. 18.9.2019, C-526/17, σκ. 60, ΔΕΕ). Σύμφωνα με τις εν λόγω διατάξεις, που εφαρμόζονται στις συμβάσεις του Βιβλίου Ι όπως η επίμαχη (βλ. αποφ. 537/2020, 1644/2020 Τμ. Μειζ. Επτ. Σύνθ. ΕλΣυν), η σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης με τον επιλεγέντα ανάδοχο ήδη εκτελούμενου δημόσιου έργου αποτελεί εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης εκτέλεσης εργασιών, η προσφυγή στην οποία επιτρέπεται μόνον υπό τις διαλαμβανόμενες στις εν λόγω διατάξεις προϋποθέσεις, αφού συνιστά παρέκκλιση από τους κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αποτελεσματικής ασκήσεως των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Επομένως, οι ως άνω διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά και να θεωρούνται ως περιοριστικά αναφερόμενες, το δε βάρος απόδειξης της συνδρομής των αναφερόμενων σε αυτές προϋποθέσεων φέρει ο επικαλούμενος αυτές (πρβλ. αποφ. της 27.10.2011, C-601/10 σκ. 32, της 8.4.2008, C-337/05 σκ. 57 και 58 ΔΕΕ). Ειδικότερα, παρέχεται η δυνατότητα σύναψης συμπληρωματικής σύμβασης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης έργου, χωρίς να απαιτείται η εκκίνηση νέας διαδικασίας ανάθεσης υπό τη συνδρομή των εξής σωρευτικά τασσόμενων προϋποθέσεων: **α)** οι συμπληρωματικές εργασίες να είναι αναγκαίες για την ολοκλήρωση της αρχικής σύμβασης, επομένως, να

παρουσιάζουν αναγκαία συνάφεια με το εκτελούμενο έργο και να μην περιλαμβάνονται σε αυτήν, **β)** οι συμπληρωματικές εργασίες να κατέστησαν αναγκαίες, λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, **γ)** οι συμπληρωματικές εργασίες να μην μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα στην αναθέτουσα Αρχή ή μολονότι μπορούν να διαχωριστούν από αυτήν να είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της, χωρίς να μεταβάλλουν τη συνολική της φύση και **δ)** η αύξηση της τιμής, χωρίς τον συνυπολογισμό των κονδυλίων για αναθεώρηση και Φ.Π.Α., να μην υπερβαίνει το 50% της αρχικής σύμβασης. Ειδικότερα, δεν θεωρούνται συμπληρωματικές οι εργασίες που αφορούν στην επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου ή στη βελτίωση της ποιότητάς του με ανώτερα ποιοτικώς υλικά ή με μεθόδους μη προδιαγραφόμενες στα οικεία συμβατικά τεύχη, διότι είναι ανεπίτρεπτη η εκ των υστέρων μεταβολή του αντικειμένου του έργου καθόσον δεν ήταν γνωστή στο σύνολο των διαγωνιζομένων κατά την υποβολή της προσφοράς τους και δεν αποτέλεσε τη βάση της διαδικασίας ανάδειξης αναδόχου (βλ. αποφ. 3030/2011, 983/2018, 343/2019 Τμ. Μειζ. Επτ. Συνθ. ΕλΣυν). Περαιτέρω, ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται αιφνίδια πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και τα οποία αντικειμενικά δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, σύμφωνα με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής, και να ενταχθούν στο αρχικό έργο και τη συναφθείσα σύμβαση, μολονότι η μελέτη (οριστική ή προμελέτη), με βάση την οποία προσδιορίστηκε το τεχνικό αντικείμενο του έργου υπήρξε κατά το δυνατόν πλήρης και ακριβής (βλ. αποφ. 1146/2017 Τμ. Μειζ. Επτ. Συνθ., 606/2021, 1276/2021 Έβδ. Τμ. ΕλΣυν). Οι περιστάσεις που επικαλείται η αναθέτουσα αρχή, η οποία φέρει και το σχετικό βάρος απόδειξης (βλ. απόφ. 2246/2017 VI Τμ. ΕλΣυν), για την αιτιολόγηση του απροβλέπτου δεν πρέπει να απορρέουν από δική της ευθύνη ή από έλλειψη επιμέλειας κατά τη σύνταξη των αρχικών μελετών και τον προσδιορισμό του αρχικού συμβατικού αντικειμένου. Η απόφαση του αρμοδίου οργάνου περί προσφυγής στην

ανωτέρω διαδικασία ανάθεσης πρέπει, ως εκ της φύσης της, να είναι ειδικώς και επαρκώς αιτιολογημένη ώστε να καθίσταται εφικτός ο έλεγχος της νομιμότητάς της από οιοδήποτε δικαιοδοτικό όργανο που ενδεχομένως θα επιληφθεί της υπόθεσης συμπεριλαμβανομένου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. αποφ. 541/2020 Τμ. Μειζ. Επτ. Σύνθ., 606/2021 Έβδ. Τμ. ΕλΣυν). Σε κάθε περίπτωση, δεν αποτελούν συμπληρωματικές εργασίες εκείνες που αφορούν στην επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου ή στη τροποποίησή του με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητάς του με υλικά ή μεθόδους μη προδιαγεγραμμένες στα οικεία συμβατικά τεύχη, διότι δεν είναι επιτρεπτή η εκ των υστέρων μεταβολή του αντικειμένου του έργου (βλ. αποφ. 343/2019, 1215/2020 Τμ. Μειζ. Επτ. Σύνθ., 606/2021, 1276/2021 Έβδ. Τμ. ΕλΣυν).

6. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν όσα εκτίθενται στις σκέψεις 7 έως 12 που ακολουθούν.

7. Με την από σύμβαση, που συνήφθη, κατόπιν της θετικής πράξης του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου (Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων) και της εταιρείας με την επωνυμία «.....», ανατέθηκε στην εν λόγω εργοληπτική επιχείρηση το έργο «Κατασκευή 2^{ου} κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από φρεάτιο N50 έως Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ...)», συμβατικού ποσού 19.644.565,17 ευρώ (πλέον ΦΠΑ). Η προθεσμία περαίωσης του έργου ορίστηκε αρχικά, για το κατασκευαστικό μέρος, σε είκοσι τέσσερις (24) μήνες από την ημερομηνία υπογραφής της αρχικής σύμβασης, ήτοι έως 19.6.2015, και η συνολική προθεσμία του έργου, συμπεριλαμβανομένης και της δοκιμαστικής λειτουργίας, ορίστηκε σε τριάντα εννέα (39) μήνες, ήτοι έως τις 19.9.2016, κατόπιν δε διαδοχικών αποφάσεων των αρμοδίων προς τούτο οργάνων παρατάθηκε διαδοχικά έως τις 2.9.2022.

8. Αντικείμενο του έργου, σύμφωνα με τη διακήρυξη και την τεχνική περιγραφή αυτού είναι η κατασκευή δεύτερου κλάδου επί του υφιστάμενου

Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) Ο εν λόγω αγωγός κατασκευάστηκε κατά τη δεκαετία του 1980, στο δε τελευταίο τμήμα αυτού προβλεπόταν, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, η κατασκευή δύο κλάδων, από τους οποίους έχει κατασκευαστεί ο πρώτος. Ο δεύτερος κλάδος, μήκους περίπου 4.400 μέτρων, αποτέλεσε το αντικείμενο της προμνησθείσας δημοπράτησης.

9. Κατά την έναρξη των εργασιών γενικών εκσκαφών, στις 18.11.2013, διαπιστώθηκε ότι η στάθμη του υδροφόρου ορίζονται βρισκόταν σε βάθος μικρότερο από το προβλεπόμενο στη μελέτη του έργου, γεγονός που επέβαλε την εκτέλεση προσθέτων και νέων εργασιών, συναφώς δε συντάχθηκε από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία του έργου ο 1^{ος} Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών (ΑΠΕ), το 1^ο Πρωτόκολλο Καθορισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών (ΠΚΤΜΝΕ) και η 1^η Συμπληρωματική Σύμβαση Εργασιών (ΣΣΕ) του έργου, συνολικής δαπάνης 2.876.372,31 ευρώ (χωρίς ΓΕ και ΟΕ), στην οποία περιελήφθησαν όλες οι σχετικές εργασίες και ποσότητες. Ωστόσο, η Προϊσταμένη Αρχή (Γενική Διεύθυνση Υδραυλικών και Κτηριακών Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων) έκρινε, με την απόφασή της, ότι δεν απαιτείται η σύνταξη ΣΣΕ, παρά μόνο δέχτηκε εν μέρει του αίτημα του αναδόχου για αποζημίωση για τις ζημιές που υπέστη κατά την εκτέλεση των εργασιών εξυγίανσης του έργου.

10. Κατά των ανωτέρω κρίσεων της Προϊσταμένης Αρχής και μετά την τήρηση της νόμιμης προδικασίας, ασκήθηκε από την παρεμβαίνουσα εταιρεία η από 4.7.2016 προσφυγή της, η οποία έγινε δεκτή με την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Με την τελευταία έγινε δεκτό, μεταξύ άλλων, ότι μη νομίμως είχαν διαγραφεί οι συμπληρωματικές εργασίες που αφορούσαν τις ως άνω εργασίες και ότι ο 1^{ος} ΑΠΕ και το 1^ο ΠΚΤΜΝΕ, που είχαν υποβληθεί από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία, έπρεπε να εγκριθούν για όλες τις εκτελεσθείσες υπερσυμβατικές εργασίες και για την προκύπτουσα συνολική δαπάνη των οικείων νέων εργασιών και αναπέμφθηκε η υπόθεση στη Διοίκηση, προκειμένου να προβεί στην έγκριση του 1^{ου} ΑΠΕ για τις ανωτέρω ποσότητες περικοπείσων εργασιών και

του συνοδεύοντος αυτόν 1^ο ΠΚΤΜΝΕ, ως προς την τιμή μονάδας και την προκύπτουσα συνολική δαπάνη των νέων εργασιών, υπολογίζοντας το κόστος εργασίας για την εκτέλεση αυτών με την τιμή που είχε ορίσει η Διευθύνουσα Υπηρεσία.

11. Ακολούθως, εγκρίθηκαν ο 2^{ος} ΑΠΕ, συνολικής δαπάνης 24.162.815,16 ευρώ, σε ισοζύγιο σε σχέση με τη δαπάνη της αρχικής σύμβασης και το 2^ο ΠΚΤΜΝΕ και, στη συνέχεια ο 3^{ος} ΑΠΕ, συνολικής δαπάνης 24.820.269,51 ευρώ, σε ισοζύγιο σε σχέση με τη δαπάνη της αρχικής σύμβασης. Επιπροσθέτως, με την απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, κατόπιν της 5..... σύμφωνης γνωμοδότησης του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων, εγκρίθηκαν ο 4^{ος} ΑΠΕ συνολικής δαπάνης 32.628.745,30 ευρώ, το 3^ο ΠΚΤΜΝΕ και η σύναψη της 1^{ης} ΣΣΕ ποσού 6.297.157,89 ευρώ, χωρίς Φ.Π.Α., ενώ δεσμεύθηκε ισόποση πίστωση για την κάλυψη αυτής.

12. Περαιτέρω, στην από 24.9.2021 αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει τον ως άνω 4^ο ΑΠΕ και την 1^η ΣΣΕ εκτίθεται ότι: «Η 1^η Συμπληρωματική Σύμβαση εργασιών (ΣΣΕ) συντάχθηκε για να συμπεριλάβει τρεις κατηγορίες εργασιών: **B.1)** τις εργασίες που αναγνωρίστηκαν με την υπ' αρ. δικαστική απόφαση του Διοικητικού Εφετείου ότι πρέπει να εκτελεστούν και οφείλονται στο απρόβλεπτο γεγονός της ανόδου του υδροφόρου ορίζοντα και αφορούν στο 1^ο τμήμα του 2ου κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ), από φρεάτιο Φ36Α (χ.θ. 0+100) έως φρεάτιο Φ39Α (χ.θ. 1+100), **B.2.α)** την εκτέλεση πρόσθετων επειγουσών εργασιών αντιστήριξης των κτιρίων και ορύγματος (στις θέσεις των κτιρίων) του 3ου τμήματος του 2ου κλάδου του ΚΑΑ, οι οποίες ήδη εκτελούνται λόγω κατεπείγοντος και οι οποίες οφείλονται ομοίως στην εξυγίανση που έπρεπε να λάβει χώρα λόγω της αναγνωρισμένης από την ως άνω δικαστική απόφαση, άνοδο της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. **B.2.β)** τις υπολειπόμενες ποσότητες των εργασιών αντιστήριξης των κτιρίων και ορύγματος στο 4^ο υποτμήμα του έργου, οι οποίες είναι απολύτως αναγκαίο και απαραίτητο να εκτελεστούν ακριβώς για τους ίδιους

τεχνικούς λόγους που κατέστησαν αναγκαία την εκτέλεση των πρόσθετων επειγουσών εργασιών αντιστήριξης των κτιρίων και ορύγματος στο 3^ο τμήμα του 2ου κλάδου του ΚΑΑ, όπως αυτές αναλύθηκαν στην Β.2.α. **B.2.γ)** τις υπολειπόμενες ποσότητες των εργασιών εξυγίανσης του δαπέδου γενικής εκσκαφής στο εναπομείναν τμήμα του έργου που δεν περιλήφθηκε στην ως άνω υπ' αρ. δικαστική απόφαση του Διοικητικού Εφετείου, (...), διότι η εξυγίανση του δαπέδου γενικής εκσκαφής που πρέπει να λάβει χώρα και η οποία αναγνωρίστηκε ως αναγκαία και απρόβλεπτη από την ως άνω υπ' αρ. Δικαστική Απόφαση του Διοικητικού Εφετείου, (...), δεν μπορεί να λάβει χώρα στο υπόλοιπο τμήμα του έργου (...), αν προηγουμένως δεν εκτελεστούν οι εν λόγω εργασίες αντιστήριξης των παρ. Β.2.α και Β.2.β και **B.3)** τις ποσότητες της μελέτης της ΕΥΑ., ήτοι τρίτου φορέα ως προς το έργο (η οποία και αποτελεί τον χρήστη του συνολικού έργου), για τον νέο τύπο της απόσμησης σύμφωνα με νέες προδιαγραφές. (...) Αναλυτικότερα στην 1^η Συμπληρωματική Σύμβαση Εργασιών (ΣΣΕ) περιλαμβάνονται τα κάτωθι: Β.1) (...). Β.2.α) (...). Β.2.β) (...) Β.2.γ) (...) Β.3) Νέα Μονάδα Απόσμησης ΚΑΑ. Προς αποφυγή άσκοπων επαναλήψεων και για την πλήρη και ακριβή έκθεση των λόγων για την οποία συντάχθηκε η νέα μελέτη απόσμησης του ΚΑΑ, παρατίθεται αυτούσιο, το Ιστορικό της νέας μελέτης έργων απόσμησης του Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) το οποίο ενσωματώνεται στην παρούσα αιτιολογική μας έκθεση και αποτελεί, έτσι, αναπόσπαστο μέρος της [...] 1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ Τα τελευταία χρόνια βρίσκεται υπό εξέλιξη το έργο “Κατασκευή 2ου κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από φρεάτιο 50N έως εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ.)”, εκ μέρους της Ειδικής Υπηρεσίας Δημοσίων Έργων (ΕΥΔΕ), στο πλαίσιο του οποίου μελετώνται και τα έργα που αφορούν στην απόσμηση του ΚΑΑ. Τα έργα απόσμησης αποτελούν βασικό στοιχείο για την λειτουργία του Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού και της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ.), ενώ η λειτουργία τους περιλαμβάνεται στις υποχρεώσεις της ΕΥΑ. Α.Ε από την προσφάτως εκδοθείσα

τροποποίηση της ΑΕΠΟ (ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/.....). Ο Κεντρικός Αποχετευτικός Αγωγός (ΚΑΑ) της μείζονος περιοχής έχει κατασκευαστεί, ώστε να δέχεται λύματα από τους συμβάλλοντες αγωγούς χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα ταυτόχρονης εισόδου ή εξόδου αέρα μέσω των έργων συμβολής, επειδή τα έργα αυτά είτε έχουν σχεδιαστεί ως έργα «στραγγαλισμού» της συμβάλλουσας παροχής από αγωγό του παντοροϊκού δικτύου αποχέτευσης, είτε αποτελούν την έξοδο καταθλιπτικών αγωγών αντλιοστασίων λυμάτων των χαμηλών περιοχών του αποχετευτικού δικτύου. Κατά την ροή των λυμάτων στον ΚΑΑ παράγεται υδρόθειο (H₂S), μέρος του οποίου εκλύεται στην ατμόσφαιρα του αγωγού. Υδρόθειο παράγεται και στους καταθλιπτικούς αγωγούς, το οποίο συμβάλλει στην αύξηση της συγκέντρωσης υδρόθειου στα λύματα του αγωγού. Η παροχή λυμάτων στον ΚΑΑ μεταβάλλεται συνεχώς με αποτέλεσμα να μεταβάλλονται η στάθμη ροής, ο όγκος που καταλαμβάνεται από τα λύματα και ο όγκος της ατμόσφαιρας του αγωγού με επακόλουθο την ανάγκη ύπαρξης σημείων εξαερισμού, δηλαδή σημείων εισόδου και εξόδου αέρα. Για τη διατήρηση της συγκέντρωσης υδρόθειου στην ατμόσφαιρα του αγωγού σε χαμηλά επίπεδα προβλέφθηκε η εισαγωγή στον αγωγό επαρκούς ποσότητας αέρα ώστε να προκαλείται η επιθυμητή αραίωση του εκπεμπόμενου από τα λύματα υδρόθειου στην ατμόσφαιρα του αγωγού. Η αραίωση της ατμόσφαιρας του αγωγού είχε αρχικά μελετηθεί με την είσοδο αέρα σε κατάλληλα σημεία κατά μήκος του ΚΑΑ υπό συνθήκες υποπίεσης, δηλαδή μέσω μηχανικού ελκυσμού της ατμόσφαιρας του ΚΑΑ με ηλεκτροκίνητους φυσητήρες. Με τη διατήρηση της πίεσης του αέρα μέσα στον ΚΑΑ σε επίπεδα αισθητώς χαμηλότερα της ατμοσφαιρικής πίεσης θα αποκλείεται η έξοδος κακοσμιών κατά μήκος του αγωγού μέσω τυχαίων ανοιγμάτων, αφού η διατήρηση του ΚΑΑ σε συνθήκες υποπίεσης μόνο είσοδο αέρα προς αυτόν επιτρέπει. Η αρχική μελέτη με τίτλο “Μελέτη 2ου κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από Φρεάτιο Φ50N έως Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (Ε.Ε.Λ...)” προέβλεπε την έκλυση 50.000 έως 80.000 ΓΠ3/0 αέρα από την ατμόσφαιρα του ΚΑΑ αναλόγως των διαφόρων ρεολογικών και θερμοκρασιακών

χαρακτηριστικών που επικρατούν στον ΚΑΑ, μέσω τεσσάρων (4) φυσητήρων, οι οποίοι θα μετέφεραν τον αέρα σε δύο αλκαλικές πλυντρίδες οξείδωσης με πληρωτικό υλικό. (...) Η προγενέστερη μελέτη το 2018, εξέτασε την χρήση χημικής πλυντρίδας για την αποθείωση και την εξουδετέρωση των οσμών του ΚΑΑ. Η διαστασιολόγηση έγινε στην βάση της αρχικής μελέτης κατασκευής του δεύτερου κλάδου του ΚΑΑ το 2011. Η παροχή του αέρα των 80.000 m³/h κρίθηκε αρκετή για την δημιουργία υποπίεσης στο σύνολο του ΚΑΑ, από το φρεάτιο άφιξης του στην ΕΕΛ... μέχρι και το Φ98 στο ύψος της οδού από όπου αρχίζει. Στο σύνολο δηλαδή μιλάμε για περίπου 20 χιλιόμετρα βαρυντικού αγωγού με διατομές από Φ2100 έως και Φ2800. Είναι συστήματα που φέρνουν σε εξαναγκασμένη επαφή τον αέριο ρύπο με ένα κατάλληλο υγρό απορρόφησης. Η μεταφορά του ρύπου από την αέρια φάση στην υγρή βασίζεται στην δυναμική κατάσταση του αερίου να προσεγγίσει το σημείο κορεσμού του στο υγρό (νόμος του HENRY) υπερνικώντας την αντίσταση της διεπιφάνειας υγρού - αερίου. Έχουν αναλογικά μικρό αποτύπωμα, και χρησιμοποιούνται κατά κόρον για τόσο μεγάλες εφαρμογές. Η παραπάνω προσέγγιση απορρίφθηκε από την υπηρεσία καθώς πέρα από τα υψηλά λειτουργικά κόστη, δεν υπήρχε εγγύηση για την ασφαλή και αποδοτική λειτουργία του συστήματος απόσπησης. Οι λόγοι απόρριψης της παραπάνω προσέγγισης έχουν ως εξής: - Υψηλό λειτουργικό κόστος χημικής πλυντρίδας. - Υψηλή μεταβολή της διατομής για την μεταφορά του αέρα, λόγω μεταβλητών συνθηκών στάθμης λυμάτων εντός του ΚΑΑ. Κάτι τέτοιο οδηγεί σε τεράστια διακύμανση των απωλειών πίεσης, και παρουσιάζει τεχνικές δυσκολίες οι οποίες μπορεί και να σημάνουν παύση λειτουργίας στην περίπτωση πλήρους αγωγού σε οποιοδήποτε σημείο του ΚΑΑ και αν αυτό παρουσιαστεί. - Πολυπλοκότητα δικτύου ΚΑΑ. Τα κατά τόπους τυχαία ανοίγματα του ΚΑΑ, τα οποία δεν είναι πλήρως καταγεγραμμένα, θα αποτελούσαν σημαντικό κίνδυνο, ειδικά στο τέλος του ΚΑΑ, με τον αέρα να εισέρχεται σε αυτά βιαίως. - Πολλαπλά σημεία έκλυσης οσμών. Ο ΚΑΑ αποτελείται από τον κύριο αγωγό και εκατοντάδες συνδέσεις κατά μήκος του με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Κάθε τέτοια σύνδεση πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά, καθώς υπάρχουν σημεία όπου

δημιουργείται συσσώρευση λυμάτων σε συνδετήριους αγωγούς, οι οποίοι όμως δεν έχουν ατμόσφαιρα που επικοινωνεί με αυτήν του ΚΑΑ, και άρα, απουσία τοπικής επέμβασης, δεν θα ήταν δυνατή η απόσμησή τους. (...) Στο πλαίσιο της υπ' αριθ. 2^{ης} επιμέρους σύμβασης της Συμφωνίας - Πλαίσιο [“Συμφωνία - Πλαίσιο παροχής υπηρεσιών Τεχνικού Συμβούλου υποστήριξης για μελέτες & έργα του Στρατηγικού & Επιχειρησιακού Σχεδίου της ΕΥΑ. Α.Ε.”] και σε συνέχεια της υπ' αριθ. Απόφασης ΔΣ της ΕΥΑ. ΑΕ ανατέθηκε η υπηρεσία με τίτλο: “Τεχνοοικονομική διερεύνηση και σύνταξη προτάσεων για τα έργα απόσμησης του Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ)”. Σκοπός της παραπάνω υπηρεσίας ήταν η σύνταξη τεχνικής έκθεσης, κατόπιν τεχνοοικονομικής διερεύνησης, που να περιλαμβάνει την πρόταση μιας περισσότερο αποτελεσματικής, αποδοτικής και λιγότερο δαπανηρής λειτουργικά λύσης για τα έργα απόσμησης του ΚΑΑ, σε σχέση με την λύση που έχει ήδη μελετηθεί (...). Στο πλαίσιο αυτό, μελετήθηκαν και παρουσιάστηκαν ορισμένες τοπικές επεμβάσεις σε στρατηγικά φρεάτια με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ιστορικό, κατά μήκος του ΚΑΑ, καθώς και ένα μεγαλύτερης δυναμικότητας σύστημα απόσμησης στην απόληξη του ΚΑΑ στην ΕΕΛ..., όπου υπάρχει μεγάλο ρυπαρό αέριο φορτίο. Η σχετική έκθεση που αποτέλεσε παραδοτέο της 2^{ης} επιμέρους σύμβασης εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. Απόφαση ΔΣ της ΕΥΑ. ΑΕ και με το υπ' αριθ. έγγραφο της ΕΥΑ. ΑΕ διαβιβάστηκε στην Ειδική Υπηρεσία Δημοσίων Έργων (ΕΥΔΕ) ώστε να ληφθεί υπόψη κατά την εκτέλεση του έργου “Κατασκευή 2ου κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από φρεάτιο 50N έως εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ.)”. Σε συνέχεια των ανωτέρω η ΕΥΔΕ απέστειλε το υπ' αριθ. (..... ΕΥΑ. ΑΕ) έγγραφό της από το οποίο προκύπτει η ανάγκη εκπόνησης οριστικής μελέτης απόσμησης του ΚΑΑ σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΕΥΑ. ΑΕ το συντομότερο δυνατό. Για τα αποτελέσματα της παραπάνω τεχνοοικονομικής διερεύνησης και την εκκρεμότητα της ΕΥΑ. ΑΕ έναντι της ΕΥΔΕ ενημερώθηκε το ΔΣ της ΕΥΑ. ΑΕ στις 30.10.2020

και συμφωνήθηκε ότι υφίσταται η ανάγκη άμεσης ανάθεσης της εκπόνησης της οριστικής μελέτης απόσμισης του ΚΑΑ. (...) Όπως προκύπτει στην οικονομική ανάλυση του 4^{ου} Ανακεφαλαιωτικού Πίνακα Εργασιών (ΑΠΕ), για τη σύνταξη της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης (Σ.Σ.Ε), σύμφωνα με το άρθρο 57 του Νόμου 3669/2008, το συνολικό ποσό της σύμβασης υπερβαίνει σε ποσοστό 32,49 % το αρχικό συμβατικό ποσό του έργου. Αναλυτικότερα προκύπτει ότι το συνολικό ποσό της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης ανέρχεται σε 7.808.475,78 € και αναλύεται σε ποσό 4.888.165,05 € για εργασίες, ποσό 879.869,71 € για Γ.Ε. & Ο.Ε., ποσό 519.123,13 € για απρόβλεπτα, ποσό 10.000,00 € για αναθεώρηση και ποσό 1.511.317,89 € για ΦΠΑ (24%). (...).».

13. Με την προσβαλλόμενη Πράξη το Ε΄ Κλιμάκιο έκρινε το μεν ότι απαραδέκτως υποβλήθηκε προς έλεγχο νομιμότητας ενώπιόν του το σχέδιο συμπληρωματικής σύμβασης κατά το μέρος που αφορά στις κατηγορίες εργασιών υπό Β1 και Β2, διότι η αιτία σύναψης της σύμβασης κατά το μέρος αυτό ανάγεται στην ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου ουσίας με συνέπεια να μην καταλείπεται στη συγκεκριμένη υπόθεση πεδίο άσκησης προσυμβατικού ελέγχου, το δε ότι δεν είναι νόμιμη η ανάθεση των υπό Β3 εργασιών ως συμπληρωματικών, καθόσον οι εργασίες αυτές δεν κατέστησαν αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων. Ειδικότερα έκρινε ότι η επιλογή της ΕΥΑ. ΑΕ να μην λειτουργήσει τον τύπο απόσμισης που προβλέπεται από την εργολαβία, με την αιτιολογία ότι, εκτός από τα υψηλά λειτουργικά του κόστη, δεν είναι αποδοτικός και λειτουργικός, κι αν ήθελε θεωρηθεί ότι συνιστά νέο δεδομένο, δεν αποτελεί απρόβλεπτο γεγονός που, κατά την έννοια του νόμου, διαφοροποιεί εκ των υστέρων – ήτοι μετά τη σύνταξη της οριστικής μελέτης και του τιμολογίου του έργου, καθώς και τη δημοπράτηση αυτού – τον συμβατικά προβλεπόμενο τρόπο εκτέλεσης των εργασιών της μονάδας απόσμισης. Κρίθηκε, περαιτέρω, ότι η εν λόγω ΣΣΕ συνιστά ανεπίτρεπτη επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου, που δεν ήταν γνωστή στο σύνολο των εργοληπτικών επιχειρήσεων που συμμετείχαν στη διαγωνιστική διαδικασία για την ανάθεση της εκτέλεσης του αρχικού έργου, κατά την υποβολή της προσφοράς τους, και, ως εκ

τούτου δεν αποτέλεσε τη βάση της διαδικασίας ανάδειξης αναδόχου. Συνεπώς, δεν μπορούν οι εργασίες αυτές να αποτελέσουν αντικείμενο συμπληρωματικής σύμβασης, διότι, πρόκειται ουσιαστικά για την ανάθεση του σχεδιασμού υλοποίησης ενός νέου έργου, το οποίο δεν προβλεπόταν στην αρχική μελέτη του επίμαχου έργου και τροποποιεί τον αρχικό σχεδιασμό αυτού.

14. Ήδη, με την κρινόμενη προσφυγή και την υπέρ αυτής παρέμβαση προβάλλεται, κατ' εκτίμηση των λόγων τους, ότι: **α)** υφίστανται απρόβλεπτες περιστάσεις για την τροποποίηση της μεθόδου απόσμησης που προβλέπεται στην αρχική μελέτη του έργου, καθόσον στον ΚΑΑ δεν υφίσταται ελεύθερος χώρος για να απορροφηθεί ο αέρας, όπως απαιτεί η λειτουργία του συστήματος με πλυντρίδες, δεδομένου ότι σχεδόν συνεχόμενα παρουσιάζει 100% πληρότητα, η οποία οφείλεται στη σημαντική και απρόβλεπτη αύξηση των συνδέσεων, ιδίως επιχειρηματικών ακινήτων, χωρίς να είναι δυνατή οποιαδήποτε πρόβλεψη πότε μπορεί να γίνει η επεξεργασία με πλυντρίδες με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η συγκράτηση των οσμών, **β)** η λύση που δόθηκε από την ΕΥΑ. Α.Ε. βάσει της νέας μελέτης απόσμησης, στην εκπόνηση της οποίας προέβη η ίδια και η οποία λύση περιελήφθη στην ελεγχόμενη ΣΣΕ συμμορφώνεται πλήρως με τις νέες προδιαγραφές και απαιτήσεις της τροποποιημένης ΑΕΠΟ του έτους 2020, όσο και της πραγματικής κατάστασης που υφίσταται στο έργο και αφορά στην απόσμηση και των δύο κλάδων του αγωγού με τη χρήση συστήματος βιόφιλτρων, τα οποία θα προσφέρουν καθολική αντιμετώπιση του προβλήματος, επεμβαίνοντας οριστικά προς άρση της διοχέτευσης βλαβερών οσμών στο περιβάλλον. Με τη λύση δε αυτή το έργο καθίσταται άρτιο, αποδοτικό και λειτουργικό πλήρως αποδεκτό από την ΕΥΑ.. ΑΕ η οποία άλλωστε, ως χρήστης και λειτουργός αυτού δηλώνει ότι δεν θα το αποδεχθεί και δεν θα το λειτουργήσει με τη διαδικασία απόσμησης με πλυντρίδες λόγω της πολύωρης καθημερινής πλήρωσης του αγωγού, **γ)** η εκτέλεση των εργασιών με άλλη μεθοδολογία δεν επηρεάζει παρά ελάχιστα τον προϋπολογισμό του έργου, διότι η σχετική αύξηση του συμβατικού τιμήματος αντιστοιχεί σε 91.961,68 ευρώ (προϋπολογιζόμενη δαπάνη συστήματος πλυντρίδας 522.030,00 ευρώ και

συστήματος βιόφιλτρων 613.991,68 ευρώ), διαφορά που μολονότι μικρή εντούτοις καθίσταται ιδιαιτέρως σημαντική για την ουσιαστική λειτουργία του έργου, καθώς και οικονομικότερη όσον αφορά στη λειτουργία του στο μέλλον, **δ)** επουδενί δεν τροποποιείται το βασικό σχέδιο του έργου, ούτε πρόκειται για νέο έργο δεδομένου ότι το προτεινόμενο τεχνικό αντικείμενο αφορά σε εργασίες απαραίτητες για τη διασφάλιση της αρτιότητας και λειτουργικότητας του αρχικού έργου, οι δε συμπληρωματικές εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα, **ε)** η αναθέτουσα αρχή χωρίς πρόθεση καταστρατήγησης των διατάξεων του ν. 3669/2008 σχημάτισε την πεπλανημένη πεποίθηση ότι η προσφυγή στη συγκεκριμένη διαδικασία ήταν, στην προκειμένη περίπτωση, επιτρεπτή, καθόσον οι προς ανάθεση εργασίες κατατείνουν στην αντιμετώπιση της πραγματικής κατάστασης, όπως έχει διαμορφωθεί στο εσωτερικό του πρώτου κλάδου του ΚΑΑ, είναι δε απολύτως απαραίτητες και αναγκαίες για την ασφάλεια του έργου και την επίτευξη της λειτουργικότητάς του και **στ)** επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος επιβάλλουν την εκτέλεση της ελεγχόμενης σύμβασης. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι η παρεμβαίνουσα ανάδοχος εταιρεία σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής θα αναγκαστεί να εκτελέσει το συμβατικό αντικείμενο, για το οποίο η αναθέτουσα αρχή οφείλει να της καταβάλει το εργολαβικό αντάλλαγμα και στη συνέχεια να προβεί η τελευταία στη δημοπράτηση ενός νέου έργου, προκειμένου να καταστρέψει το ήδη κατασκευασθέν έργο και να αντικαταστήσει τις πλυντρίδες με βιόφιλτρα, θέτοντας παράλληλα τις πρώτες σε αχρηστία αν και θα έχει καταβάλει το αντίστοιχο τίμημα.

15 Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με τα όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 5 της παρούσας, το Δικαστήριο άγεται στην κρίση ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 156 του ν. 4412/2016 για τη σύναψη της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης. Και τούτο διότι, δεν υφίσταται απρόβλεπτο γεγονός που κατέστησε αναγκαία την σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης. Ειδικότερα, ούτε στην αιτιολογική έκθεση του οικείου ΑΠΕ, ούτε σε οποιοδήποτε έγγραφο του φακέλου τεκμηριώνεται η απρόβλεπτη κατάσταση που επέβαλε την εκτέλεση

συμπληρωματικών εργασιών, η δε επικαλούμενη αλλαγή της άποψης της ΕΥΑ. ΑΕ σχετικά με τη μέθοδο εκτέλεσης των εργασιών απόσμησης δεν συνιστά απρόβλεπτο γεγονός. Επιπλέον, οι ισχυρισμοί που προβάλλονται με την κρινόμενη προσφυγή προκειμένου να αιτιολογήσουν τη συνδρομή απροβλέπτων περιστάσεων και αφορούν στη ραγδαία αύξηση των συνδεδεμένων με τον ΚΑΑ ακινήτων που κατέστησαν αδύνατη τη χρήση της προβλεφθείσας στην αρχική μελέτη του έργου μεθόδου απόσμησης (με πλυντρίδες) και επέβαλαν την αντικατάστασή της με τη χρήση βιόφιλτρων, δεν περιέχονται σε κανένα έγγραφο που προηγήθηκε της νέας μελέτης της ΕΥΑ., ούτε στην ίδια τη μελέτη, ούτε άλλωστε περιλαμβάνονται στην αιτιολογική έκθεση του 4^{ου} ΑΠΕ, αλλά προβάλλονται το πρώτον ενώπιον του Τμήματος τούτου. Ειδικότερα, ως αιτιολογία στη συνοδεύουσα τον τελευταίο ΑΠΕ έκθεση προβάλλεται η άρνηση της ΕΥΑ. ΑΕ να παραλάβει το έργο εφόσον δεν επιλεγεί και κατασκευαστεί το σύστημα απόσμησης με τη χρήση βιόφιλτρων, σε σχέση με την προβλεπόμενη στη διακήρυξη και την αρχική μελέτη του έργου μέθοδο χρήσης των πλυντρίδων, πλην τούτο, κατά τα ορθώς κριθέντα από το Κλιμάκιο δεν συνιστά την απρόβλεπτη περίπτωση που απαιτεί ο νόμος. Πέραν τούτων, αορίστως και αναποδείκτως προβάλλεται από την προσφεύγουσα ότι οι ελεγχόμενες συμπληρωματικές εργασίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω της κατακόρυφης αύξησης των συνδέσεων στην περιοχή όδευσης του πρώτου κλάδου του ΚΑΑ, καθόσον ούτε παρέχεται οποιοδήποτε αριθμητικό στοιχείο σχετικά με την αύξηση των συνδέσεων, αφού δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου πόσες συνδέσεις υπήρχαν κατά τον χρόνο δημοπράτησης του έργου και πόσες ήταν οι επιγενόμενες, ούτε από τις προσκομιζόμενες φωτογραφίες αποθηκευτικών και επαγγελματικών ακινήτων προκύπτει η γεωγραφική τους θέση σε σχέση με την όδευση του ΚΑΑ, ενώ και τα κτήρια που απεικονίζονται (που είναι κατά βάση αποθηκευτικοί χώροι), δεν συνδέονται, κατά τα κοινώς γνωστά, με αυξημένη παραγωγή αποβλήτων. Άλλωστε η απλή χειρόγραφη διαγράμμιση επί των φωτογραφιών του ίχνους όδευσης του ΚΑΑ, χωρίς να εμφανίζεται η ακριβής γεωγραφική θέση των ακινήτων, δεν καθιστά τις προσκομιζόμενες φωτογραφίες αποδεικτικό στοιχείο αξιοποιήσιμο από

το Δικαστήριο. Τέλος, ανεξαρτήτως της αδυναμίας απόδειξης της αύξησης των συνδέσεων στον ΚΑΑ, τούτο δεν δύναται, σε κάθε περίπτωση, να θεωρηθεί απρόβλεπτο γεγονός, καθόσον συνιστά κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας εξέλιξη, την οποία κάθε επιμελής αναθέτουσα αρχή όφειλε να λάβει υπόψη της κατά τον προγραμματισμό των σχετικών έργων, τα οποία έχουν εξ ορισμού μακροπρόθεσμη επίδραση που δεν περιορίζεται στα ολίγα έτη που έχουν παρέλθει μεταξύ της εκπόνησης της αρχικής μελέτης και της σύνταξης της κρινόμενης συμπληρωματικής σύμβασης. Απορριπτέοι είναι, συνεπώς, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας περί συνδρομής απροβλέπτου που δικαιολογεί την επίμαχη ανάθεση. Επιπροσθέτως, πρέπει να απορριφθούν, προεχόντως ως αλυσιτελείς, οι ισχυρισμοί που αφορούν στις λοιπές προϋποθέσεις σύναψης συμπληρωματικής σύμβασης, ήτοι για μειωμένο ποσό σε ποσοστό του προϋπολογισμού (κάτω του 50%), καθώς και για μη δυνατότητα διαχωρισμού των νέων εργασιών από το αρχικό έργο, καθόσον για τη νόμιμη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης δεν αρκεί μόνο η συνδρομή μίας αλλά απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά όλες οι εκ του νόμου προβλεπόμενες προϋποθέσεις. Άλλωστε ούτε η προσβαλλόμενη πράξη εντόπισε τις ανωτέρω πλημμέλειες, πλην περιορίστηκε στη μη συνδρομή απροβλέπτου. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη ότι: **α)** η δικαστική αντιδικία μεταξύ του προσφεύγοντος και της παρεμβαίνουσας που διήρκησε για χρονικό διάστημα περί τα τέσσερα έτη (2015-2019) αποτέλεσε απρόβλεπτο γεγονός που καθυστέρησε την πρόοδο του έργου και άλλαξε τα δεδομένα ως προς την πληρότητα του ΚΑΑ, **β)** η οικονομική διαφορά μεταξύ του κόστους του συστήματος των πλυντρίδων που αρχικώς μελετήθηκε, σε σχέση με το κόστος του νυν προτεινόμενου με την 1^η ΣΣΕ συστήματος απόσμησης με βιόφιλτρα που ανέρχεται σε 91.961,68, ευρώ επιπλέον και αντιστοιχεί σε ελάχιστο σε σύγκριση με τον αρχικό προϋπολογισμό του έργου (35.772.357,72 ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ) ποσοστό αυτού, δεν έπληξε τον ανταγωνισμό, αφού ακόμα και εάν ήταν γνωστή στο σύνολο των εργοληπτικών επιχειρήσεων που συμμετείχαν στη διαγωνιστική διαδικασία για την ανάθεση της εκτέλεσης του αρχικού έργου, δεν θα επηρέαζε κατ' ουσίαν τις υποβληθείσες προσφορές, **γ)** η αρχή της αποτελεσματικότητας και της

οικονομικότητας επιβάλλουν την υιοθέτηση της βέλτιστης τεχνικά λύσης με το μικρότερο κόστος και το μεγαλύτερο όφελος για το περιβάλλον και δ) το αντικείμενο της εν λόγω συμπληρωματικής σύμβασης συναρτάται άμεσα με ζήτημα δημόσιας υγείας που σχετίζεται με τη έκλυση στο περιβάλλον βλαβερών οσμών από τον ΚΑΑ, το Δικαστήριο κρίνει ότι στην προκειμένη περίπτωση η ως άνω πλημμέλεια δεν παρίσταται ουσιώδης και δεν επλήγη δι' αυτής το δημόσιο συμφέρον, ούτε άλλες θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων έργων, ώστε αυτή να αποτελέσει διακωλυτικό λόγο σύναψης της υπό κρίση σύμβασης (πρβλ. αποφ. 4606/2014, 404/2017 VI Τμ. ΕλΣυν) και για τον λόγο αυτό, τα σχετικώς προβαλλόμενα με την εξεταζόμενη προσφυγή ανάκλησης της προσβαλλόμενης πράξης πρέπει να γίνει δεκτός και η ελεγχόμενη συμπληρωματική σύμβαση μπορεί να υπογραφεί.

16. Η συμβουλευτική γνώμη των Παρέδρων Ευαγγελίας Πασπάτη και Ιωάννη Νταλαχάνη, δεχόμενη ότι η διαπιστωθείσα πλημμέλεια είναι ουσιώδης συντάσσεται πλήρως με τις παραδοχές της προσβαλλόμενης πράξης, στις ορθές σκέψεις και αιτιολογίες της οποίας, όπως προεκτίθενται, παραπέμπει προς αποφυγή άσκοπων επαναλήψεων.

17. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η κρινόμενη προσφυγή ανάκλησης και η υπέρ αυτής ασκηθείσα παρέμβαση πρέπει να γίνουν δεκτές, η προσβαλλόμενη πράξη να ανακληθεί, ενώ δεν κωλύεται η υπογραφή του υποβληθέντος σχεδίου σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προσφυγή ανάκλησης και την υπέρ αυτής ασκηθείσα παρέμβαση.

Ανακαλεί την πράξη του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αποφαίνεται ότι δεν κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της εταιρείας με την επωνυμία «.....», για την εκτέλεση του έργου «Κατασκευή 2ου κλάδου Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού (ΚΑΑ) από φρεάτιο N50 έως Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ.)».

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης στις 29 Μαρτίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΑΛΑΧΑΝΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 5 Απριλίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ